

MORSKIM PUTEVIMA

U zenitu svog uspona, taj čudesni Perast je brojio, kako stoji u *pedelistama* koje bi predavali na uvid Generalnom Providuru:

Dana 26 aprila 1675.god 1321 duša

Dana 8.aprila 1710 .god 1496 stanovnika a

<i>Dana 1.oktobra 1714.god...1720 stanovnika od čega</i>	<i>Muških</i>	<i>463</i>
	<i>Žene.....</i>	<i>417</i>
	<i>Dječaci.....</i>	<i>396</i>
	<i>Djevojčica.....</i>	<i>428</i>

Paralelno sa ovom statistikom, postoje arhivski podaci o broju peraških brodova:

1512 – Perast ima 60 brodova, ali sasvim malenih od 100-800 stara (pribl. 6- 50 tona)

1528 - Perast je od prije nekoliko godina stvorio svoju trgovačku flotu od 32 veća i manja broda, koji mu donose dobre prihode, od 20.000 dukata.

1616 - 46 lađi i dva galijuna koji voze žitarice za Dalmaciju i Istru

1622 - broj jedrenjaka penje se na 60, neki imaju nosivost i 400 bačava.

(*Miloš Milošević, Pomorski trgovci, ratnici i mecene, str 57*)

A tek slijedi vrhunac procvata Peraškog pomorstva. Recimo, zvanični podatak iz 1805:

396 brodova duge plovidbe i 290 brodova male obalne plovidbe.

(*Antun Milošević- Statistički podaci bokeljskih brodova-GPM VI/1957*)

Dok svjedočimo o podvizima i pregnućima žitelja tih malih mjestašaca po Boki, što nam sa ove distance od nekoliko vjekova djeluju gotovo nestvarni, prirodno nam se nameće pitanje: odakle tako malenoj skupini, čija je muška snaga većinu vremena po pučini natezala konopce, dizala jedra, hvatala vjetar i u pomorskim izazovima čvrsto držala kormilo svoje sudbine. Dakle, odakle energije, snage, upornosti i izdržljivosti da se odupre, opstane, pobijedi ali i stalno nadahnuto izgrađuje ono čemu se danas divi svaki namjernik?

Tako je bilo i 1539. kada Barbarosa priđe Kotoru sa 80 brodova čuvene 1654. godine kada se 50-tak Peraštana brani od 5000 Turaka i 1687. kada se od Turaka oslobađa Risan, pa Herceg Novi. Istorija ovog naroda je prepuna takvih datuma i događaja u kojima se prelamala sudbina, uz *opstati ili nestati*, životi prepuni iskušenja i žrtava, kada se umiralo od pošasti kuge i razornih zemljotresa, kada je pucalo srce jer su najdraži oteti u roblje.

Neke od odgovora smo već našli: vjera u zaštitnicu, *Gospu – Zvijezdu mora*, svjetlo koje vodi kroz tmine iskušenja. Peraštani sa svojom Gospom imaju svakodnevni, neposredan i najbliskiji odnos, dovoljno je baciti pogled na svetište, čuti poznatu ariju zvona u povećerje ili prigrliti ikonicu pri molitvi na dalekoj pučini

Druge odgovore nalazimo u primjerima slavnih. Boka ih ima na pretek a mi ovdje izdvajamo one najpoznatije. Saznajemo pri tome, da je linija do slave krivudava putanja kroz nekada upitne postupke uslovljene čudnim okolnostima, ali nesporno iscrtana smjelošću da se otkriva dalje i dublje, hrabrošću u suočavanju sa nebrojenim izazovima i snagom volje, tijela i uma da se započeto dovrši.

Stoga naše priče o slavnima započinjemo upravo pričom o Vicku Bujoviću.

VICKO BUJOVIĆ

Čuveni konte, VICKO BUJOVIĆ (1660-1709) jedna je od najzanimljivijih ličnosti peraške istorije. Potiče iz ugledne pomorske porodice iz bratstva Stojšića. Andrija Balović u rukopisu *Annali di Pirustro* kaže da su Bujovići porijeklom iz Bjelopavlića. Otac mu je Stjepan a brat Ivan, takođe istaknuti ratnik. Kuća Bujović se istakla u pomorskoj trgovini, dali su gradske kapetane i brodovlasnike. [Vicko Bujović](#) bio je istaknuti ratnik u [Morejskom ratu](#) (1684.-1699.), u bitci na Kreti 1686. i osvajanju tog ostrva, te u osvajanju Herceg Novog 1687. i prvom mletačkom osvajanju Trebinja 1689. godine. Postavljen je 1695. za guvernera flotile koja je štitila mletačke trgovačke putove od [gusara](#). Mletačka Republika mu je 1704. za ratne zasluge dodijelila feud [Kumbor](#) kraj Herceg Novoga i nasljednu titulu *kontea*. Od ranije je bio vlasnik posjeda kod Risna i Stoliva. Obiteljski palac u Perastu (današnji Muzej grada Perasta) projektovao je mletački graditelj [Giovanni Battista Fonta](#). Od 1694. obavljao je dužnost kapetana [Perasta](#). Kao [gradski kapetan](#) isticao se silničkim vladanjem, prekomjernim trošenjem gradskog novca i kao glavni sudionik u mnogim skandalima. Iako se prije borio protiv gusara, poslije je i sam gusario pljačkajući dubrovačke brodove. U Dubrovniku je bio omražen pa čak, u odsustvu, osuđen na smrt 1699.g.

Vickova supruga je bila [Jela Bujović](#). Kum na vjenčanju im je bio Tripo Kokolja. Kokoljin portret Bujovića nalazi se u [Muzeju grada Perasta](#).

Jelena Bujović je bila kći osmanskog podanika Bala Agića, koji je živio u Trebinju, gdje je Jela provela rano djetinjstvo. Kad je malo poodrasla, otac je svoju kćerku odlučio predati u kršćansku kuću uglednog Peraštanina Krsta Zmajevića na odgoj i čuvanje, to jest, kako se tada govorilo, *na dušu*. Krsto ili Krile Zmajević bio je brat barskog nadbiskupa Andrije, a otac zadarskog nadbiskupa Vicka i Matije Zmajevića kasnijeg ruskog admirala.

Čim je Vicko Bujović uočio djevojčinu ljepotu, odlučio ju je oteti iz kuće Zmajevića, pa je Jela s njim, uz protivljenje Zmajevića, sve do 1703. živjela u nevjenčanoj vezi u kojoj im se rodilo i jedno dijete. Za vrijeme boravka u Dubrovniku 1697.godine, piše mu pismo koje se danas čuva u Muzeju grada Perasta.

Vicko Bujović je stekao i puno neprijatelja zbog svojih postupaka. Bilo je više pokušaja njegovog ubistva. Inače, Bujovića nije bilo lako smaknuti, bio je vješt u dvobojima, pa je jednom prilikom porazio hercegnovskog kapetana Osman-agu. Tom je prilikom pred okupljenim vojnicima zadržao časno ponašanje tako što je dvoboj završio ritualom izmirenja.

Godine 1709. ubijen je na peraškoj rivi u zavjeri grupe peraških plemića, kada ga je nakon beznačajne svađe u insceniranom uličnom sukobu smaknula grupa mještana. U ubistvu Bujovića kao prikriveni naručilatelj sudjelovala je obitelj Zmajević, a stvarni egzekutor dolazio je iz roda Štukanovića. Nakon zločina, osumnjičeni izvršitelji bili su prisiljeni na navodno dobrovoljno izgnanstvo.

Ubistvo *conte* Vicka Bujovića, uzbudilo je dalmatinsku javnost. Mlečani su svakako bili razočarani što su izgubili jednog od svojih najvažnijih vojnih službenika u Boki. Osmanlije takođe, jer je s njihovim trgovcima održavao dosta intenzivne odnose. Zanimljivo, Bujovićevu smrt opjevao je Petar Kanavelić, korčulanski vlastelin koji je boravio u Dubrovniku, gdje je Bujović bio omražen.

Ubistvo pažljivo bilježi i jedna druga ugledna ličnost – hroničar peraških događanja, čuveni kapetan Marko Martinović. On potanko navodi kako se zamjerio uglednim Štukanovićima, pa kući opata Zambelle, o njegovim uvredama nadbiskupu Vicku Zmajeviću... Zapisana je i poslednja drskost: kada je, suprotno odluci gradskog vijeća, doveo Ulcinjane da trguju po Perastu! Povodom smrti Vicka Bujovića, kapetan Martinović zapisuje: MRTAV SI, BOG TI DAO POKOJ- AKO ZASLUŽUJEŠ!

Konačno, evo i jednog zanimljivog, deseteračkog zapisa o Vicku Bujoviću, iz pera našeg savremenika, Dragana Popadića, pjesnika, kulturnog poslenika, direktora radia Tivat.

VICKO BUJOVIĆ

(Dragan Popadić)

Koliko je mora i primorja,
Gore Crne, Brda i Sandžaka,
Herceg Bosne, Srbije i Srema,
nije većeg junaka nastalo
no što bješe Vicko Bujoviću,
Bujoviću konte od Perasta.
Tri je dobra Vicko učinio,
učinio za života svoga.
Prvo dobro, od Boga nam zdravlje,
Vicko gradi crkve po primorju.
Drugo dobro, od Boga nam zdravlje,
Vicko 'rani sirotinju raju.
Treće dobro, od Boga nam zdravlje,
Vicko daje miraz djevojkama.
U crkvama mise se služahu
sve u zdravlje Vicka Bujovića.

Na prelima kola se igrahu
sve u zdravlje Vicka Bujovića.
Na svadbama pjesme se pjevahu
sve u zdravlje Vicka Bujovića.

Mnogi slave Vicka Bujovića
al' najviše mome za udaju
što miraza n'jesu sakupile
das' udaju kako i priliči
i nalažu običaji stari.
Oni slave peraškog junaka
i o njemu pišu u Mlečiče
sve na ruke dužda mletačkoga:
„Slavni dužde, gospodaru mili,
ti nagradi Vicka Bujovića
koga slavi sirotinja raja,
podaj njemu plemićke titule
da ti bude prvi do koljena.“

Al ne slavi svaki Bujovića
u primorju i ukraj primorja,
dje je stopa kročila njegova.
Vicka kunu Turci iz Trebinja
jer je Vicko, predvodeć' Mlečiče,
u Trebinje prvi upanuo,
upanuo i Turke pobio.
Tu je mnoga blaga zadobio
i trebinjsko roblje porobio.

Vicka kunu u tom Dubrovniku
gospodskome gradu od davnina,
o kome su pjesme ispjevane,
ispjevane pjesme od starina.
Vicko pljačka dubrovačke ladje
tajno noću gdje god da ih nadje.
Vicko pljačka dubrovačko blago
pa ga troši kako mu je drago.

Vicka kunu peraška gospoda
koja zulum trpjeti ne mogu
kapetana od Perasta grada.
Kada Vicko pjeva i zapjeva
svi ostali moraju mučati,

tek kad Vicko u me'ani ruča
svi ostali tek mogu ručati.
Vicko ljubi peraške djevojke
al'ne ženi niti burme sprema.
Vicka ljube peraške djevojke
jer ljepšega u primorju nema.
Vicka kunu slavni Zmajevići
od davnina peraški plemići.

Matiju je za srce ujeo
posestrimu kad mu je oteo.
Pobratimu trebinjskome paši
Matija je tvrdo obećao,
da mu kćeru čuva u Perastu
makar mrtav zbog Trebinjke pao.

U mladicu Vicko se zagleda
Al' i ona Bujovića gleda.
Pa zajedno bježe ka Kumboru
gdje je kula Vickova na moru.

Vicka kunu mlečićki Fontani,
porodica slavnog graditelja,
Bujović ga sa kule bačio
jer je tada od zle volje bio.
Graditelja Fontan Djovanija
Bujović je na kuli pitao:
„Oj Djovani graditelju slavni,
da te pitam pravo da mi kažeš:
Ti sagradi kulu Bujovića
na tri sprata i sa pet balkona,
i sa krovom na četiri vode.
Palata je kakvu ja ne vidjeh
u primorju i ukraj primorja.
Nije ovo samo Vickov ponos
nego ukras c'jeloga Perasta.
Dal' bi mog'o ljepšu kulu gradit'
no što si je meni sagradio?“

Odgovara Fontan graditelju
Slavni majstor primorskih palata:
„Kad me pitaš pravo da ti kažem:
Mogao bih bolju napraviti,
bolju kulu boljemu junaku
što ga rodi u Mlečiće mati“.

Kad je čuo što mu Fontan kaza
Bujović ga sa vr' kule baca.
Kako ga je žalosno bacio
čim je pao on je mrtav bio.

Oni kunu peraškog junaka
i o njemu pišu u Mlečice
sve na ruke dužda mletačkoga:
„Slavni dužde, gospodaru mili,
ti nam kazni Vicka Bujovića
koga kune svaki od zakona,
od zakona i svijeh regula.
Uzmi njemu plemićke titule
i prognaj ga iz grada Perasta.
Zulumćara Perast ne treba
nako da se sa gradom rugaju“

Kad stigoše dvije knjige čudne
u Mlečice duždu od Mletaka,
zabrinu se ostareli dužde
pa on piše Vicku Bujoviću:
„O moj sine, Vicko kapetane,
što li radiš po primorju našem,
što li radiš, što li me sramotiš?
Kažu knjige, Vicko zulumćaru,
da kad Vicko pjeva i zapjeva
svi ostali moraju mučati,
tek kad Vicko u me'ani ruča
svi ostali mogu tek ručati.
Kažu knjige, Vicko zulumćaru,
da ti ljubiš peraške djevojke,
al' ne ženiš niti burme spremaš.
Kažu knjige, Vicko zulumćaru,
da ti pljačkaš dubrovačke ladje,
da ti pljačkaš dubrovačko blago
pa ga trošiš kako ti je drago.
Kažu knjige Vicko, zulumćaru,
das' ukrao pašanicu mladu
što je čuv'o Zmajević Matija
po Perastu na r'ječ svoju tvrdu.
Kažu knjige, Vicko zulumćaru
das' bačio Fontan Djovanija

sa vr' kule što ti je gradio,
čim je pao on je mrtav bio.
Čuješ li me Vicko zulumčaru,
il se m'jenjaj ili mi se spremaj,
evo mene tebi s Mlečićima
koji će te u pržun bačiti“.

Kad je Vicko knjigu pročitao
odma'dругu u Mlečice šalje:
„Poočime, dužde od Mletaka,
slavni dužde, gospodaru mili!
Javljaju mi sa tvogega dvora
da i druge knjige si primao,
što drukčije o meni govore.
Što se žale na moje pjevanje
na pjevanje i moje ručanje,
nek ne idu meni u me'anu
tamo važe drukčije regule.
Što je ljubim peraške djevojke,
ja ih ljubim jer se njima ljubi.
Za ljubav mi sila ne trebujе
dok je meni izgleda mojega.
A što brani Zmajević Trebinjku
što je brani kad je ne odbrani.
Sama ona ide Bujoviću
voli mene no c'jelo Trebinje.
Voli mene nego baba svoga
pašu silnog iz Trebinja grada.
Zmajević'ma Bujoviću smeta
što je Vicko mnogo veći junak
iak'nije plemenita roda.
Hoćаше mi ladju ugrabiti
što je skupa počesmo graditi,
divnu moju Santa Kroće ladju.
Ne dadoh je, nako na oružje,
al' ne smješe Zmajevići mladi.
Što se žale mlaki Dubrovčani
da im tajno pljačkam ladje pune,
to je dužde, dubrovačka laga
jer su oni po tome poznati.
Ja po tvome nalogu i volji
pljačkam samo turske ladje pune.
O tog blaga riznice dopunjam

tebi dužde i našim Mlecima.
Zbog tog meni, dužde, prošlog ljeta
ti plemićku titulu podari,
ti podari titulu nasljednu
čime će se kitit' Bujovići.
Istina je da sam graditelja
sa vr' kule bačio Fontana.

Tri je ljeta kod mene radio
palatu mi dobru sagradio
Al' Djovani grdno je rekao
pa blaženstvo vječno je stekao.
Obitelji njegovoj u Mletke
rabotu sam do kraja platio
jer ne volim da ikom dugujem.

Što mi pišeš da ćeš meni doći
i u pržun mene zatvoriti,
ja u pržun živ ti neću poći
s vama ću se, pod moranje, biti.
Ti bar znadeš da strašljivac nije
kapetane od Perasta grada,
Bujoviću konte od Perasta
što se nikad od bitke ne krije.
Sa mnogom jesu moji vjerni bravi
koji mene od nevolje brane.
Dok se Vicko sve u pržun stavi
biće mesa da se ptice hrane.
Nego, bači kletve i pritužbe
neka plove po Jadranskom moru,
da živimo k'a i do sad što smo
u ljubavi i u dogovoru.

Dobro meni, a dobro i tebi,
slavni dužde, poočime mili“.

Više dužde knjigu mu ne piše
pa Bujović po Perastu pjeva,
Vicko pjeva i glasno zapjeva
svi ostali mukom umučaše.

Vicko pjeva o boju slavnome
izmedj' njega i silnog Osmana,

kapetana od Novoga grada.
Turčinu se dosadilo slušat'
o junaštvu mladog Bujovića.
Hoće Osman Bujovića glavu
da mu krase kulu Veljeg Brda.
Tu je kulu Osman sagradio
na temelju Svetog Petra crkve.
Sastaše se dva silna junaka
na Krmicu gdje niko ne gleda.
Ali gleda jedno momče mlado
što je stado na pašu izгнаo.
Kad udari Osman kapetane
Bujović se po zemljici valja.
Kad udari peraški delija
Osmanu se ništa ne poznaje.
Grohotom se silni Turčin smije:
„Oj kukavče, Vicko Bujoviću,
lažu ljudi što za tebe kažu,
da većega junaka još nema
na primorju i ukraj primorja.
Još danaske na vr' moje kule
tvoja će se glava zalepršat“
Bujoviću ništa ne govori
no se jedva sa životom bori.
Ali zbori ono momče mlado
što je bitku iz potaje gled'o:
“Od ponte ga Vicko Bujoviću,
od ponte ga mačem svojim silnim!”
Poslušaj ga Vicko Bujoviću
sa vrhom ga, on, mača udara.
Kako ga je lako udario
sa crnom ga zemljom sastavio.
Vicko pjeva o tom boju slavnom
svi ostali čute i slušaju.

Dosadilo peraškoj gospodi
sve trpeći zulum Bujovića.
Progovara Štukanović Zane
na tajnome sastanku noćnome:
Neću više, Bog mi, vjera božja,
trpjet zulum Vicka Bujovića.
No čujte me, tajni zatočnici,
dva Matija i ti brate Luka.

Kad Bujović počne da šenluči
i nekome novi zulum čini,
mi ćemo mu prići iza leđa
i nožima posječ kavgadžiju.
Zmajeviću, i ti Nikoliću,
posjecite dva njegova brava
što ga brane od nevolje ljute".
Progovara Zmajević Matija,
kapetane pomorskog zanata:
"Po ubistvu silnog zulumčara
bježaćemo slavnom Dubrovniku,
jer će dužde istragu da vodi
o umorstvu svoga kapetana."
Progovara Vukićević Luka
prijatelju kuće Zmajevića:
"Pošlje jedno godinu il' dvije
mi ćemo se u Perast vratiti.
Za ubistvo morskog zulumčara
dukatima svu globu platiti.
Bujović je mnogim dosadio
a i duždu više nije mio".
Što rekoše to i učinješe.
Majskog jutra na peraškom trgu
šetao se Vicko Bujoviću.
Šetao se Vicko sa Ivanom,
sa Ivanom svojim milim sinom.
Pokraj njiju dva njegova brava
ako bi mu bilo za nevolju.
Vicko zbori Matošević Ivu
kapetanu prije Bujovića:
„Skloni mi se Matošiću Ivo,
il' se skloni il' mi se pokloni.
Kapetanstvo dobi zbog famelje
ne u borbi, k'a ja i ostali.
Kapetani kad se dje susretnu
slabiji se jačem vazda sklanja.“
Htjede Ivo da se Vicku skloni
jer je muka sa njim ratovati.
Al' skočiše zatočnici tajni
i sa ledja Vicka posjekoše.
Posjekoše i njegove brave,
ne stigoše nože da povade.
Samo osta Ivan Bujoviću

pokraj mrtva roditelja svoga.

Od tog doba i Perast propade
za njega se skoro i ne znade.
Od zlatnoga grada u primorju
osta samo priča ova tužna.
Peraštani ubiše vojvodu
zmaj junaka Vicka Bujovića.
Koliko je mora i primorja,
Gore Crne, Brda i Sandžaka,
Herceg Bosne, Srbije i Srema,
nije većeg junaka nastalo
no što bješe Vicko Bujoviću,
Bujoviću konte od Perasta.

Vicko i Jelena Bujović su vjenčani 24.6.1703.u Perastu, pred svjedocima Matijom Balovićem i Tripom Kokoljom. Imali su tri sina. U matičnim knjigama Perasta ubilježen je 1702. samo Krsto. (Cristoforo). Iz jednog umetnutog lista, bez naslova, nalazimo da je prvo dijete Bujovića Ivan rođen u Dubrovniku 25.11.1697. a najmlađi Stjepan 28.10.1703. kršten u Perastu.

Izvor: M. Milošević *Pomorski trgovci, ratnici i meceni*, str 316.

Sin Stjepan istaknuo se kao suorganizator i sudionik otmice zbog koje su ga poslije Mlečani oštro kaznili jer je to ugrožavalo njihove odnose s Turcima. Otmicom su vratili Garofaliju, ženu Peraštanina Krila Cvjetkovića (nakon njegove pogibije) i njezinu pratnju iz zatvora skadarskog paše Čauševića, što je opjevano u narodnoj pjesmi *Pjesma od kursara Grila*. Istaknuti predstavnici Bujovića bili su još i gospodarski i znanstveni pisac i političar i matematičar [Ivan Bujović](#) te akademik Accademia di Padova Jerolim. Ivan Vicko Bujović 1827. dobio je austrijsku potvrdu plemstva, a 1830. potvrdu naslova "conte veneto". Pretpostavlja se da je posljednji knez Bujović živio u Parizu gdje je bio i zatvoren u tamnici Clichyju jer nije mogao platiti dugove.

Izvor: Radauš, Tatjana (1989); [Hrvatski biografski leksikon, LZMK](#), Bujović